

IVAN TURGENEV ASARLARIDA G'OYAVIY RANGBARANGLIK, INSON VATABIAT IFODASI

Giyasov Sa'diy Salohiddinovich

BuxDPI o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14968326>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ivan Turgenev asarlarida g'oyaviy rangbaranglik, inson vatabiat ifodasi ilmiy-nazariy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Hayot, inson, sovg'a sifatida, quvonch, "yer yuzidagi qayg'u", universal, "ovchilik", etnografik, rassom, hikoya, roman va hokazo.

IMAGINATIVE VARIETY, EXPRESSION OF HUMANITY AND NATURE IN THE WORKS OF IVAN TURGENEV

Abstract. This article provides a scientific and theoretical analysis of the ideological diversity, expression of humanity and nature in the works of Ivan Turgenev.

Keywords: Life, man, as a gift, joy, "earthly sorrow", universal, "hunting", ethnographic, artist, story, novel, etc.

ОБРАЗНАЯ КРАСОЧНОСТЬ, ВЫРАЖЕНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ БОЛИ В ТВОРЧЕСТВЕ ИВАНА ТУРГЕНЕВА

Аннотация. В статье дается научно-теоретический анализ идейного многообразия, выражения человека и природы в творчестве Ивана Тургенева.

Ключевые слова: Жизнь, человек, как дар, радость, «земная печаль», общечеловеческий, «охотничий», этнографический, художник, рассказ, роман и т. д.

Turgenevning tabiat mavzusiga falsafiy mavzu sifatida murojaat qilish an'anasi biz nomlagan barcha XX asr yozuvchilarining asarlarida har xil yo'llar bilan u yoki bu tarzda aks ettirilgan. Hayot insonga sovg'a sifatida, quvonch va "yer yuzidagi qayg'u" uchun berilgan, u undagi hamma narsani xotirjam va hurmat bilan qabul qilishi kerak – yozuvchi Ivan Turgenevning ishonchi shunday. Turgenev va uning adabiy izdoshlari nasrida ov mavzusi, inson va tabiatning o'zaro ta'siri mavzusi "Orenburg guberniyasidan miltiq ovchisining eslatmalari" hikoyasida o'zgacha tasviriga ega. Rus adabiyotidagi ov mavzusining haqiqiy tarixi Turgenevning "Ovchining eskizlari" bilan shakllana boshlaydi: "Turgenev rus qishlog'ining hayotini dunyoning bema'nilikdan ozod bo'lgan sarguzashtli ovchi pozitsiyasidan ko'rsatib, "maxsus" ni universalga, "ovchilik" ni, etnografikni universal rassomga almashtirdi", deb yozadi M.Odesskaya[1]. Aleksandr Segen o'zining "Turgenev ovining milliy o'ziga xos xususiyatlari" maqolasida "Ovchining chizmalari" dagi rus ovining o'ziga xos xususiyatlarini quyidagicha ta'riflaydi: "Bu yerda ov qayerda?" deb hayratda so'ragan tajribasiz o'quvchiga

shunday javob beriladi: "... hikoyadan hikoyaga qadar",-deb ta'kidlaydi[2]. Ob'ektiv-tasviriy xarakter Turgenevning ko'pgina landshaftlariga, nafaqat "Ovchining eskizlari" ga, balki uning hikoya va romanlariga ham xosdir. Turgenev manzarasi ob'ektiv ma'nosini yo'qotmagan holda, ayni paytda psixologik, sub'ektiv ma'noga ega. U hissiy jihatdan kuchli, lirik rangdagi sahnalarda kuchayadi. Peyzaj qahramonlarning his-tuyg'ularini "singdiradi" va shuning uchun ko'pincha timsollanadi. Iyun kunining mavzusi Marianna va Nejdanoyni tushuntirish sahnalarida ("Noyabr", 1876) shunday rivojlanadi. Markelovga sayohatdan so'ng, u bilan Marianna haqida suhbatdan keyin og'ir kayfiyatda Nejdanoyni mulkka qaytadi: "Ob-havo yangi bo'lsa-da: ko'k osmonda baland bulutlar, kuchli barqaror shamol, yo'l chang emas, kechagi yomg'irdan o'ldi, tollar shitirlaydi, porlaydi va oqadi - hamma narsa siljiydi; yashil jarlar orqali, go'yo bu faryodning ham qanotlari bor va u ular ustida uchib ketadi, quyoshda tog'lar porlaydi, ba'zi qorong'u burgalar yalang'och osmonning tekis chizig'i bo'ylab yuradi ... Bular ko'tarilgan bug'ni ikki baravar oshiruvchi dehqonlardir. Lekin Nejdanoyni bularning hammasini uning yonidan o'tkazib yubordi... o'tib ketdi... ular Sipyagin mulkiga qanday yetib kelishganini ham sezmay qoldi, u shunday o'ylarga botib ketdi...". Ko'rinib turibdiki, bu manzarada hech qanday sub'ektivlik haqida gapirishning o'zi yo'q: muallif hatto ta'kidlaydi: Nejdanoyni ma'yus holati "yangi" iyun tabiatiga begona, "hamma narsa harakat qiladi, hamma narsa uchadi". Ammo uning qalbida quvonch bor - Mariannaga bo'lgan muhabbat. "Ammo, u uyning tomini, eng yuqori qavatini, Mariannaning xonasining derazasini ko'rib, titrab ketdi[3]. B.Zaytsev "Ovchining bir asrlik yozuvlari" maqolasida shunday yozgan edi: "Ov Turgenevni juda turli odamlar bilan birlashtirdi: yer egalaridan tortib oddiy ovchilargacha, notinch, uysiz sargardonlar – bular uni ayniqsa o'ziga tortdi. Uning o'zi janob, ammo g'alati odam edi. U o'zining barcha yorqinligi, madaniyati, nafosat va g'arbiylik bilan, barcha Spasskiylarga qaramay, hali ham rus sargardonidir. Unda g'arbiy burjualik hech narsa yo'q edi, u "burjua" emas, balki uzoq qarindoshi, uysiz Kalinichlar, Yermolay, Suchki, Kasyan, qo'shiqchilar Yakov va boshqalarning ukasi edi[4]. Turgenevning kitobida insonning o'ziga xos xarakteri bog'langan. Ovchilik bilan shug'ullangan har bir kishi ildizi qorong'u bo'lgan bu ishtiyoqni biladi. Turgenev umrining oxirigacha hech qachon bu ehtirosdan xalos bo'lmadi. Agar XX asr rus adabiyotida ovga bag'ishlangan yozuvchi bo'lgan bo'lsa, kimdir Turgenevning "Eslatmalar" an'anasi bo'yicha ov hikoyalarini yaratgan bo'lsa, bu, birinchi navbatda, Yuriy Kazakov edi. U ov va baliq ovlashni havaskor ovchi va baliqchi sifatida ta'riflagan, biroq jurnalist va yozuvchi sifatida Shimol bo'ylab sayohat qilgan Kazakov baliq ovlashni baliq ovlash mavsumi, ovni esa hunar sifatida o'rgangan va badiiy talqin qilgan..., bu, albatta, Turgenev an'analari bo'lmagan.

Qahramonlar orasida I.S. Turgenevda ayol qahramonlar alohida o'rin tutadi. "Turgenev qizlari" tushunchasi yozuvchining nomi bilan bog'liq.

Turgenev qahramonlari ideal insoniy fazilatlarini o'zida mujassam etgan bo'lib, ularning asosiylaridan biri o'zini o'zi inkor etish g'oyasidir. Turgenev "Pyotr Petrovich Karataev" hikoyasida kuchli, fidoyi krepostnoy qiz Matryona obrazini yaratadi. Turgenev qahramonining idealligi birinchi navbatda sevgida namoyon bo'ladi. "Turgenev asarlarida, - deb yozadi G.B.Kurlyandskaya, - sevgi eng xilma-xilligi bilan ajralib turardi va shuning uchun yozuvchining unga munosabati har xil soyalarga boy"[5]. Turgenevning sevgi-taqdiriga, insonning nazorati ostida bo'lmagan "sirli" sevgiga turlicha munosabati bor. Butun drama, hatto fojia bilan, halokatli sevgi mavzusi hal qilingan, Turgenev cheksiz ishtiyoqda ham hamma narsani engib o'tgan hayotiy tamoyilni, ham tuyg'ularning yuksak she'riyatini ko'radi. Turgenev asarlarida sevgi samimiy, chuqur shaxsiy, dunyoviy kelib chiqishini saqlab qolgan holda, bir qator asarlarda ijtimoiy ma'no kasb etadi. Turgenevni sevgi tasvirida birlashtirgan narsa uning ijtimoiy ahamiyati emas, balki uning abadiy, asl, axloqiy va falsafiy ma'nosidir. Muhojirlik davridagi kundalik va insholarida yozuvchi rus ayollarida hayotda uchragan o'zini o'zi inkor etish va solihlik fazilatlarini "kashf qiladi". Turgenev rus ayolini, uning fidoyiligini, fidoyilik kuchini madh etgan. O'z hayotini boshqa odamlarga bag'ishlash qobiliyati, cheksiz sevisish qobiliyati Turgenev qahramonlarini birlashtiradi.

REFERENCES

1. Одесская Маргарита. Ружьё и лира. Охотничий рассказ в русской литературе XIX в. // Вопросы литературы. - 1998. - Май - Июнь - С. 239-252.
2. Горохова В.Н. Романтика и её разновидности. (На мат-ле литературы XIX в.): Автореф. дис....канд. филол. наук. - М., 1979. - 24с.
3. Тургенев в воспоминаниях современников: В 2-х томах / Вступит, ст. С.М.Петрова, коммент. В.Г.Фридлянд. - М.: Худож. лит., 1983.
4. Зайцев Б.К. Собр. соч.: В 11 тт. - М.: Русская книга, 1999-2001. Ссылки на это издание в тексте: первая цифра указывает том, вторая - страницу
5. Курляндская Г.Б. И.С.Тургенев и русская литература. - М.: Просвещение, 1980. - 192с.
6. X A Xайитов Ғафур Ғуломнинг халқ латифаларидан фойдаланиш маҳорати. Academic research in educational sciences 2(3), 679-687.
7. H H Akhmadovich Khoja nasriddin afandi as people's hero . AKADEMICA : AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL 11(2).1562.
8. T. Khoja o'g'li, K H Ahmadovich Advanced Characteristiks of the Tradition of Using Uzbek Folk Humor Art in Written Literature. Amerikan Journal of Social and Humanitarian Research 3 (9).1-4.

9. K K Akhmadovich, NS Ubaydullayevna THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL INTEGRATIONS IN THE FORMATION OF INDEPENDENT WORK IN PRIMARY GRADES.Conferencea, 66-75..
10. K K Akhmadovich, O B Togmurodovich NEW STAGES AND PRACTICAL CONDITIONS FOR CREATING NATIONAL TEXTBOOKS AND ALPHABET BOOKS.Conferencea, 54-58.
11. K K Akhmadovich, SG Badriddinnovna THE CONCERT OF READING, SPECIAL FEATURES OF CHILDREN'S READING E Conferencea,28-33.
12. Asror o'g'li A. A. PRINCE OF AFGHANISTAN ISAK KHAN ORIENTALIST DN IN THE INTERPRETATION OF LOGOPHET //Web of Semantics: Journal of Interdisciplinary Science. – 2024. – T. 2. – №. 5. – C. 82-85.
13. Akhmadjon A. HISTORY OF BUKHARA-AFGAN RELATIONS IN THE PROCESS OF INCLUSION INTO THE RUSSIAN CUSTOMS SYSTEM //International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences. – 2023. – T. 3. – №. 3. – C. 39-46.
14. Asror o'g'li A. A. et al. BUXORO VOHASIDAGI VARDONZE QO'RG'ONINING ANTIK VA O 'RTA ASRLAR DAVRI TARIXI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 45. – №. 5. – С. 84-87.
15. Asror o'g'li A. A., Farruxbek N. FARG'ONA VODIYSIDAGI ILK SHAHARSOZLIK MADANIYAT (CHUST MISOLIDA) //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 45. – №. 5. – С. 88-91.
16. Akhmadjon A. HISTORY OF BUKHARA-AFGAN RELATIONS IN THE PROCESS OF INCLUSION INTO THE RUSSIAN CUSTOMS SYSTEM //International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences. – 2023. – T. 3. – №. 3. – C. 39-46.
17. Ahmadov A. XX ASR BOSHLARIDA BUXORO VA AFG'ONISTON EMIGRATSIYASI VA REMIGRATSIYASI //Modern Science and Research. – 2025. – T. 4. – №. 1. – C. 842-845.
18. Ahmadov A. AFG 'ON MA'RIFATPARVARI MAHMUD TARZIY VA AFG 'ON MATBUOTI //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 12. – C. 783-786.
19. Ahmadov A. XIX ASR OXIRI–XX ASR BOSHLARIDA AFG'ONISTON MAVZUSINI YORITISHDA SKARABEY TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING SAMARALI USULLARI //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 11. – C. 894-899.